

странство; на основани виводов деланы предложения по усовершенствованию действующего трудового законодательства.

Ключевые слова: Национальная рамка квалификаций, высшее образование, квалификационные требования.

Yushko A.M. Some questions of optimization of relations between educational institution and employers in terms of European integration

The article deals with problem questions of development and implementation of National Qualification Framework as one of the terms of integration of National education system to the European Education Area; on the base of reached conclusions the proposals on improvement of current labor legislation are given.

Key words: National Qualification Framework, higher education, qualification requirements.

УДК 349.22

*Якубова А.С.,
здобувач Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля*

**СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРАВА МОЛОДІ НА ПРАЦЮ**

Статтю присвячено детальному аналізу системи принципів реалізації права молоді на працю. В процесі дослідження визначено поняття принципів права; надано визначення поняття реалізації принципів права молоді на працю; сформульовано критерії класифікації принципів реалізації права молоді на працю.

Ключові слова: принципи права, реалізація права, право молоді на працю.

Роль та значення принципів в правовій науці важко переоцінити, отже вони у стислому вигляді, концентровано відображають найсуттєвіші риси, керівні ідеї у конкретній сфері суспільних відносин. Принципи права виступають найважливішим критерієм законності права, впливають на рівень правосвідомості та правової культури суб'єктів реалізації права, посадових осіб та інших суб'єктів права, а також спрямовують розвиток і функціонування всієї правової системи України.

Дослідженню питання системи принципів права приділено низку наукових праць вчених, серед яких С.С. Алексєєв, М.І. Іншин, А.М. Колодій, О.В. Лаврінєнко, О.Я. Лаврів, В.І. Прокопенко, В.Н. Скобелкин, В.М. Толкунова, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко та інші. Аналіз результатів науко-

вих досліджень і публікацій щодо системи принципів права дає можливість дійти висновку про те, що система принципів реалізації права молоді на працю, на сьогодні не є досконало розробленою та потребує подальшої наукової розробки. Метою нашого дослідження є детальне вивчення системи принципів реалізації права молоді на працю. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: визначити поняття принципів права; дослідити зміст реалізації права молоді на працю; дати власне визначення принципів реалізації права молоді на працю; сформувавши критерії класифікації принципів реалізації права молоді на працю.

З'ясування принципів є пізнання сутності права і, навпаки, пізнання сутності права зводиться до встановлення його принципів. Останні не можуть бути виокремлені з системи, оскільки виражають її внутрішню основу, але як категорія сутнісного порядку вони виявляються у результаті пізнання в якості наукової абстракції [1, с. 11,13]. Уважається що термін «принцип» походить від латинського слова «*principium*», яке означає основні, найголовніші вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу й соціальну сутність явища, його спрямованість й визначальні властивості [2, с. 17]. Принципи права необхідно виводити із самої правової матерії, а не з ідеологічних категорій. Вони охоплюють усю правову матерію – і ідеї, і норми, і відносини – та надають їй логічності, послідовності, збалансованості. У принципах права ніби синтезується світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації. Принципи відіграють роль орієнтирів у формуванні права [3, с. 17]. У радянській юридичній літературі під принципами права в найбільш загальному значенні розуміли «відправні», «наукові», «вихідні», «керівні ідеї», які лежать в основі права, втілені в нормах права [4, с. 35]. У теорії права під правовими принципами розуміються керівні ідеї, які виражають суть, основні властивості й загальну спрямованість розвитку правових норм у межах всієї системи права або її окремих галузей, або інститутів. Принципи — це ідеї, на яких будується система права [5, с. 186]. Як підкреслив М.В. Кравчук, принципи права – це провідні засади, ідеї права, які в конкретному вигляді характеризують його зміст, визначають спрямованість правового регулювання. Вони зумовлені об'єктивними закономірностями існування і розвитку людини та суспільства [6, с. 107]. Отже, принципи права – це основні, керівні ідеї, правила та положення, які визначають сутність, правову природу певного явища (системи, відносин), надають логіки та послідовності характеристиці цього явища (системи, відносин), визначають основну спрямованість правових норм у правовій державі, яка спрямована на постійний розвиток людини та суспільства. Незалежно від сфери, у якій використовується значення та зміст принципів, вони неодмінно залишаються фундаментальною основою будь-якого явища (системи, відносин). У сфері трудового права принципи розглядаються як виражені в правових актах економічні закономірності організації суспільного виробництва і розподілу в формі основних, керівних положень, основних засад правового регулювання трудових відносин, які визначають загальну спрямованість і найбільш істотні риси

його змісту [7, с. 38]. Це повинні бути: а) правові ідеї, тобто ідеї орієнтовані на правове регулювання проблематики суспільних трудових відносин; б) відповідна правова ідея повинна виявлятися у трудовому праві, й до того ж в якості юридичного правила, або в якості узагальнення декількох юридичних правил цієї галузі, тобто кожний основний принцип повинен бути втілений у конкретний припис трудового права; в) ці правові ідеї повинні виражати принципи політики держави, оскільки йдеться про регулювання поведінки людей і соціалістичних організацій у сфері трудових відносин [8, с. 388]. Основними ознаками принципів трудового права є: а) економічно-політична обумовленість; б) загальність змісту; в) цілісна предметна визначеність; г) нормативність; д) системність; е) ціліспрямованість; є) стабільність [9, с. 38]. Значення основних принципів правового регулювання праці полягає в тому, що вони: 1) відображають сутність і загальну спрямованість усієї системи норм трудового права, допомагають зрозуміти зміст трудового законодавства, його зв'язок з економікою та мораллю суспільства [10; 7, с. 39]; 2) визначають сутність майбутніх правових норм, дають змогу усувати прогалини в чинному трудовому законодавстві при застосуванні правових норм; 3) є однією з підстав об'єднання окремих норм трудового законодавства в систему даної галузі; 4) визначають становище суб'єктів трудового права, їх права й обов'язки тощо. Отже, під принципами трудового права розуміємо основні керівні ідеї, положення та правила, які визначають основні засади правового регулювання трудових відносин, їх правову природу, загальну спрямованість та сутність, що пов'язані із застосуванням та організацією праці людей.

В правовій науці існує багато визначень поняття реалізація права. Так, реалізація права тлумачиться у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні реалізація права – це лише його використання, і як наслідок, здійснення особою своїх суб'єктивних права. У широкому розумінні – це втілення правових норм у поведінці суб'єктів права, що може здійснюватися у формі використання, дотримання, виконання та застосування [11, с. 95]. Скаун О.Ф. визначає, що реалізація норм права – це втілення розпоряджень правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права, в їх практичній діяльності, її можна розглядати як процес і як кінцевий результат. Реалізувати нормативні розпорядження, що містяться в законах та інших нормативно-правових актах, означає втілити в життя – у суспільні відносини, поведінку громадян – волю законодавця й інших суб'єктів правотворчості, спрямовану на встановлення правопорядку. Без такої реалізації право втрачає своє соціальне значення і призначення [12, с. 656]. Реалізувати нормативні розпорядження, що містяться в законах та інших нормативно-правових актах, означає втілити в життя – у суспільні відносини, поведінку громадян – волю законодавця та інших суб'єктів правотворчості, спрямовану на встановлення правопорядку. Без такої реалізації право втрачає свою соціальну цінність [13, с. 93]. Під реалізацією права розуміється процес втілення юридичних розпоряджень в правомірних діях громадян, органів, організацій, установ, посадових осіб і всіх інших учасників

суспільних стосунків. Поза діяльністю людей реалізація права немислима. Звідси – значення цілеспрямованої організаторської діяльності суб'єктів права [14, с. 327]. Реалізація права характеризується наступними особливостями: а) вона завжди пов'язана лише з правомірною поведінкою. Це можуть бути дії як активні, так і пасивні, тобто утримується від здійснення протиправних дій. Лише правомірна поведінка суб'єктів суспільних стосунків реалізує норму права, неправомірне – порушує її; б) у реалізації права зацікавлений головним чином той суб'єкт, який володіє суб'єктивними правами; в) здійснюється в різних формах, що обумовлене різноманітністю суспільних стосунків; специфікою вмісту різних норм права; відмінністю засобів дії на поведінку людей; положенням суб'єктів в системі правового регулювання; різноманітним механізмам реалізації права і рядом інших чинників [15, с.280]. Отже, реалізація права молоді на працю – це безпосереднє втілення розпоряджень та можливостей, які закріплено в правових нормах в життя, з метою задоволення інтересів та потреб молодих громадян у сфері трудового права. Виходячи із цього, зазначимо, що сам процес реалізації права молоді на працю дозволяє нам не тільки бачити правові норми на папері, але й реально втілювати їх у життя, саме тому принципи реалізації права молоді на працю відіграють у нашому житті дуже значущу та необхідну роль. Виходячи із вищезазначеного, маємо можливість надати власне визначення принципів реалізації права молоді на працю, під якими розуміємо основоположні керівні ідеї, правила та положення, які визначають основні засади, правила та напрямки реалізації права на працю молодих громадян, а також розкривають правову природу та загальну спрямованість норм права, в яких закріплено основні трудові права молоді.

Погляди вчених щодо системи принципів права мають суттєві відмінності, що ускладнює їх загальне розуміння та практичне застосування. Деякі вчені поділяють усі принципи на три групи з урахуванням їх закріплення у правових нормах і фактичного використання: 1) установки, закріплені в одній чи кількох регулятивних або охоронних нормах права. Умовно їх можна назвати «нормативно-закріпленими»; 2) положення, які не одержали закріплення. Але фактично використовуються у право застосовній практиці; 3) ідеї, вироблені і сформульовані наукою, але не виражені в нормах права і незастосовані. Їх можна назвати «доктринальними» [16, с. 87]. Принципи права поділяють на: а) загальні принципи; б) типологічні; в) конкретно-історичні; г) галузеві та міжгалузеві; д) принципи інститутів права [17, с. 7]. З точки зору А.М. Колодія, кожна галузь права характеризується: 1) загальними для всіх галузей основними принципами права; 2) міжгалузевими принципами, які властиві двом і більше галузям; 3) галузевими принципами, що стосуються тільки однієї галузі права; 4) принципами структурного виду права, властивими відносно великим автономним групам галузей права (публічному і приватному, об'єктивному і суб'єктивному тощо). Внутрішня єдність і стабільність кожної галузі права, а звідси і права загалом, їх відокремлюючи властивості значною мірою залежать від притаманних їм принципів [2, с. 27]. Залежно від рівня загальності ідеї для права чи окремих його складових принципів трудового

права можна об'єднати в такі групи: загально-правові; міжгалузеві; галузеві; принципи окремих інститутів трудового права [18, с. 151]. Принципи трудового права вчені поділяють на чотири групи: 1) такі, що виражають політику держави в галузі правового регулювання ринку праці й ефективної зайнятості; 2) що містять керівні засади в галузі встановлення умов праці працівників; 3) визначають правове регулювання застосування праці працівників; 4) що відображають головні напрями правової політики в галузі охорони здоров'я і захисту трудових прав працівників [19, с.23]. В.М. Толкунова серед принципів правового регулювання праці виділяє принципи сприяння забезпеченню зайнятості й працевлаштування, під якими розуміє закріплені в законодавстві напрямки державної політики у сфері сприяння зайнятості: а) забезпечення всім громадянам рівних можливостей в реалізації їх права на працю й вільний вибір зайнятості; б) підтримка трудової й підприємницької ініціативи громадян, сприяння розвитку їх здатності до продуктивної творчої діяльності; в) створення умов, що забезпечують гідне життя й вільний її розвиток; г) гарантії соціального захисту громадян у царині зайнятості; д) поєднання місцевих заходів із централізованими цій у сфері ; е) заохочення роботодавців, які зберігають діючі й створюють нові робочі місця; є) розвиток трудових ресурсів; ж) попередження масового і скорочення тривалого безробіття; з) координації дій органів зайнятості з іншими органами, а також щодо їх міжнародного співробітництва у згадуваній царині [20, с. 93]. Принципи, на яких ґрунтується реалізація права: 1) Законність, тобто неухильне дотримання державними органами та посадовими особами закону в процесі реалізації норм права; 2) Обґрунтованість – прийняття рішення передбачає ретельне вивчення матеріалів справи; логічний аналіз доказів, перевірка достовірності юридичних фактів; 3) Доцільність; 4) Принцип соціальної справедливості – діяльність державних органів та посадових осіб повинна базуватися на врахуванні інтересів суспільства в цілому, а не врахування становища чи рангу окремої особи чи групи осіб [21, с. 452]. На нашу думку, для цілісного бачення принципів реалізації права молоді на працю, доцільним є поділ таких принципів на: загально-правові принципи; принципи трудового права; принципи реалізації права молоді на працю. Так,

1) Загально-правові принципи властиві праву взагалі: це законність, принцип верховенства права, принцип соціальної справедливості, принцип гуманізму, принцип демократизму тощо;

2) Принципи трудового права: принцип свободи праці, заборона використання примусової праці, свобода вибору місця роботи та діяльності, охорона життя та здоров'я працівника, дотримання дисципліни праці, отримання винагороди за працю, заборона дискримінації із боку роботодавців, соціальна співпраця тощо;

3) Принципи реалізації права молоді на працю: а) принципи, які відображають політику держави у галузі правового регулювання реалізації права молоді на працю: свобода праці та заборона примусової праці; принцип сприяння молоді у працевлаштуванні; принцип участі молоді у формуванні та реалізації політики та програм, що стосуються суспільства

взагалі та молоді зокрема; принцип доступності для кожного молодого громадянина соціальних послуг і рівність правових гарантій; принцип відповідальності держави за створення умов щодо саморозвитку і самореалізації молоді; б) принципи, які відображають основні напрямки охорони здоров'я та додаткового захисту молодих працівників: принцип захисту трудових прав молодих працівників; принцип встановлення гарантій прав неповнолітніх працівників та державний контроль за їх дотриманням; принципи підвищеної охорони здоров'я молодих працівників; в) принципи, які визначають умови праці та правове регулювання застосування праці молодими працівниками: принцип забезпечення належних умов праці неповнолітніх, враховуючи їх соціальний, біологічний та психологічний вік; принцип належної оцінки праці молодого працівника; стабільність трудових правовідносин; принцип захисту достоїнства та честі молодих працівників; захист прав неповнолітніх від свавілля роботодавця.

Така класифікація повно та чітко відображає ті основні правові ідеї, засади, які дозволяють належним чином, без порушень, реалізувати молодим працівникам своє законне право на працю. Так, загальні-правові принципи дозволяють нам зрозуміти ті основи, на яких будується право, це загальні принципи, які поширюють свою дію на всі галузі права та є обов'язковим для дотримання. В свою чергу галузеві принципи дозволяють нам простежити основний зміст норм трудового законодавства, розглянути норми трудового права та відокремити окремо принципи реалізації права молоді на працю, як окремої категорії працівників, яка потребує додаткової підтримки держави та суспільства.

Література:

1. Трудовое право социалистических стран / О.В. Смирнов, А. Вельтнер, К.П. Уржинский и др. / Отв ред. О.В. Смирнов. – М.: Юриды лит, 1981. – 271 с.
2. Колодій А.М. Принципи права України / А.М. Колодій. – К.: Юрінком, 1998. – 208 с.
3. Лаврінченко О.В. Актуальні питання теорії трудового права в контексті сучасного розвитку правової системи України: Монографія / О.В. Лаврінченко. – Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. – 428 с.
4. Лившиц Р.З. Принципы советского трудового права / Р.З. Лившиц, В.И. Никитинский // Сов. государство и право. – 1974. – № 8. – С. 31-39
5. Черданцев А.Ф. Теория государства и права: Учеб. для вузов / А.Ф. Черданцев. — М.: Юрайт, 1999. – 432 с.
6. Кравчук М.В. Теорія держави і права.: Навчальний посібник. – 3тє видання змін та доп. / М.В. Кравчук.– Тернопіль: Карт Бланк, 2002. – 247 с.
7. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник / В.І. Прокопенко. – Х.: Фірма “Консум”, 1998. – 480 с.
8. Кодификация законодательства о труде социалистических стран. – М.: Наука, 1979. – 413 с.

9. Трудове право: підручник / М.І. Іншин, В.І. Щербіна, Д.І. Сіроха та ін.; за ред. проф. М.І. Іншина та доц. В.І. Щербіни. – Х.: Ніка Нова, 2012. – 560 с.
10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 564 с.
11. Правознавство: Підручник / За відпов ред. О.В. Дзери. – 10-е видання, перероб і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 848 с.
12. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / О.Ф. Скакун; Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
13. Осауленко О.І. Основи правознавства: Навчальний посібник для абітурієнтів / О.І. Осауленко. – К.: КНТ, 2008. – 408 с.
14. Матузов Н.И. и др. Теория государства и права / Матузов Н.И. и др.. – М., 2002. – 512 с.
15. Морозова Л.А. Теория государства и права / Л.А. Морозова. – М., 2002. – 414 с.
16. Скобелкин В.Н. Принципы в трудовом праве Российской Федерации // Четвертый кодекс России: Сб. научн ст.. / Под ред. В.Н. Скобелкина. – Омськ: Омськ гос ун-т, 2002. – С. 87-88
17. Хоптяр Ю.А. Основи правознавства. Навчальний посібник / Ю.А. Хоптяр, В.І. Адамовський. – Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець- Подільський : ПП «Медобори-2006», 2011. – 296 с.
18. Курс порівняльного трудового права: підручник / М.І. Іншин, А.Р. Мацюк, А.М. Соцький, В.І. Щербіна / За заг ред. Акад.. А.Р. Мацюка. – Х.: Ніка Нова, 2011. – 980 с.
19. Трудове право: Учебник / Отв. ред. проф. О.В. Смирнов. – М.: "Статус ЛТД+", 1996. – 384 с.
20. Толкунова В.М. Трудовое право: курс лекций / В.М. Толкунова. – М.: ТК «Вебли», 2002. – 320 с.
21. Теорія дрержви і права: Академічний курс.: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – Київ.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

Якубова А.С. Система принципів реалізації права молоді на труд. – Стаття.

Стаття посвящена детальному аналізу системи принципів реалізації права молоді на труд. В процесі дослідження определено поняття принципів права; представлено определение поняття реалізації принципів права молоді на труд; сформулированы критерии классификации принципів реалізації права молоді на труд.

Ключевые слова: принципы права, реализация права, право молодежи на труд.

Yakubova A.S. System of principles of realization of right youth on labour. – Article.

The article is sanctified to the detailed analysis of the system of principles of realization of right youth on labour. In the process of research the concept of

principles of right is certain; determination of concept of realization of principles of right is given youth on labour; the criteria of classification of principles of realization of right are set forth youth on labour.

Key words: principles of right, realization right, right for young people on labour.

УДК 349.2:343.162

*Г.А. Зуб,
здобувач кафедри
трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЩОДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДДІВ У ВІДСТАВЦІ

У статті доводиться, що право на пенсійне забезпечення є складовою не тільки конституційного права на соціальний захист суддів, а й гарантією їх незалежності. Конституція та закони України виокремлюють суддів як категорію громадян України, що потребує додаткових гарантій соціального захисту з боку держави.

Ключові слова: суддя, статус судді, незалежність, відставка, пенсійне забезпечення, довічне грошове утримання

З метою приведення національної системи судочинства у відповідність до міжнародних стандартів, підвищення ролі суду та статусу судді у суспільстві, забезпечення незалежності суддів 7 липня 2010 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [1]. Поряд із посиленням (а) вимог до кандидата на посаду судді, (б) відповідальності судді, вищевказаним законом, більш детально регламентовані окремі питання пенсійного забезпечення суддів у відставці.

Метою цієї наукової статті є системний аналіз нормативно-правових актів, якими встановлюються особливості пенсійне забезпечення суддів, і формулювання пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання у цій царині.

Статтею 6 Конституції України [2] визнано існування судової влади, гарантовано незалежність і недоторканність суддів, а також заборонено незаконний вплив на них. Згідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» незалежність суддів забезпечується, крім іншого, належним їх матеріальним і соціальним забезпеченням. Ці гарантії обумовлені тим, що вступивши у 1995 р. до Ради Європи, наша країна взяла на себе певні зобов'язання, щодо забезпечення незалежності судової влади та її носіїв. Крім того, численні міжнародно-правові документи загального характеру передбачають право на справедливий судовий розгляд і підкреслюють таку властивість суддів як незалежність. В Основних принципах щодо незалежності судових органів вказується, що незалежність